

Eenwording van natuur en kunst

Verborgen lanen in De Manteling

Een wandeling in De Manteling op Walcheren kan deze zomer leiden tot verrassende ontmoetingen. Verspreid over het natuurgebied hebben in totaal tien kunstenaars, uit binnen- en buitenland, de afgelopen week ter plekke nieuw werk gemaakt met natuurlijke materialen. Het resultaat is de tentoonstelling Verborgen Lanen, waarin natuur en kunst samengaan op een manier die tot de verbeelding spreekt.

Midden in het bijna mystieke varenbos zweeft ineens een reusachtig, kleurrijk insect tussen de bomen, alsof het daar altijd al is geweest. "Het is een heilig dier", zegt de maker ervan, de Zuid-Koreaan Sung Kyun Baek. "Dit bos is voor mij een erg spirituele plek, oosters bijna. Hier kan ik mijn fantasie de vrije loop laten. De verbeelding vind ik veel belangrijker dan de echte wereld. Dit kunstwerk is mijn fantasie."

Het idee voor Verborgen Lanen in De Manteling is al enkele jaren oud. Initiatiefnemer is de Drentse kunstenaar Adri A.C. de Fluiter, die de afgelopen jaren betrokken is geweest bij vele natuurkunstprojecten in allerlei landen. In zijn eigen provincie heeft hij eerder dit jaar de Stichting Natuurkunst Drenthe opgericht, om daarmee de publieke belangstelling voor natuurkunst te vergroten. Het eerste wapenfeit is kunst- en natuurwandeling De Legende, die vorige maand in Schoonoord werd geopend.

Het vergelijkbare project in De Manteling heeft een lange aanloop gekend. "Het idee heeft geruime tijd op verschillende bureaus gelegen", zegt directeur Kathrin Ginsberg van het Centrum voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Architectuur (CBK) Zeeland. "Twee jaar geleden kwam het bij ons terecht, bij wat begin dit jaar definitief CBK Zeeland is geworden. Het project sluit helemaal aan bij onze doelstellingen, zoals het tonen van kunst op een laagdrempelige manier."

Eind 2003 begonnen de daadwerkelijke voorbereidingen, waarbij het CBK nauw samenwerkte met de gemeente Veere en Staatsbosbeheer, die 130 hectare in De Manteling bezit en beheert. Door het herstel van de buitenplaatsen in het gebied probeert Staatsbosbeheer in stappen de omgeving weer haar oude luister terug te geven, een streven dat vele jaren en miljoenen vergt. De statige, vaak majestueuze lanen in De Manteling vormen, net als vroeger, een ideaal decor voor kunst.

Adri de Fluiter heeft, als curator van Verborgen Lanen, binnen zijn wereldwijde netwerk mogelijke deelnemers benaderd. Dat leverde zestig aanmeldingen op. Na een selectie bleven er tien kunstenaars over. Behalve De Fluiter zelf zijn dat de Belgen Marc De Roover en Stephan Vee, de Duitse Carlotta Brunetti, de Fransman Philippe Cusse, de Amerikaanse Pat Warner, de Zuid-Koreaan Sung Kyun Baek en de Japanner Osamu Seo. De Zeeuwse inbreng komt van Kees Wijker uit Middelburg en Teja van Hoften uit Burgh-Haamstede.

Eenheid

De kunstenaars zijn op uiteenlopende plaatsen aan de slag gegaan: in de groen overwelfde lanen zelf, maar ook op slingerende paadjes die de belangrijkste routes verbinden. Vrijwel al het materiaal dat de deelnemers hebben gebruikt, komt uit De Manteling zelf. De verschillen tussen de gemaakte werken zijn soms groot, maar toch vormen ze een eenheid, mede doordat de kunstenaars een week lang met elkaar optrokken en veel ervaringen hebben uitgewisseld.

Opmerkelijk is hoe natuurlijk de gemaakte werken zijn geworden. Het gaat niet om harde ingrepen in het landschap, veeleer om een organische eenwording van natuur en kunst. De kunstenaars hebben De Manteling voorzien van rekvisieten die haast vanzelfsprekend overkomen.

Pat Warner zag enkele jaren, op reis in Engeland, voor het eerst leilinden. "Ik werd daar echt verliefd op en wist meteen dat ik dat wilde gebruiken in mijn werk. Het is zo'n mooie mengeling van de natuur en wat de mens ermee doet." In De Manteling passeert men daarom nu een stellage waarlangs

bostakken worden geleid, een constructie die je normaal alleen voor een huis of rond een dorpsplein verwacht.

De Franse kunstenaar Philippe Cusse neemt de wandelaar mee in een wirwar van geelgeschilderde takken. "Al die lijnen zorgen voor een spanning. Ik wil de mensen in een bepaalde stemming brengen. De takken vormen een groot aantal kaders, die steeds een andere blik bieden op de omgeving. Mijn sculptuur zorgt dan ook telkens voor een ander perspectief."

Historie

De deelnemers hebben soms nadrukkelijk rekening gehouden met de historie van de plek die tijdelijk hun openluchtatelier was. Adri de Fluitier ging bijvoorbeeld aan de slag in een oude eikenlaan, die tijdens de inundatie precies de grens vormde van het gebied dat onder water had gestaan. Aan één kant van de laan is noodgedwongen andere beplanting gekomen; aan de andere kant staan de oorspronkelijke eiken nog.

De oude bomen heeft De Fluitier gemarkeerd met rood en zwart textiel. "Ik gebruik die kleuren omdat je in de oorlog veel rode en zwarte vlaggen had." De kronen van de bomen omwikkelde de kunstenaar, die in totaal drie kilometer stof gebruikte, ook. "In de kroon wordt de energie van de boom zichtbaar. Door de aanzet daarvan in rood in te pakken ontstaan 'vlammende bomen'." De Belg Stephan Vee maakte een werk vlak bij het Zeeuws Biologisch Museum, op de plaats waar de bomen tijdens de oorlogsjaren waren gekortwiekt in verband met het afweergeschut. Hij spiegelde de verticale bomenrij in een lange, horizontale, blauwgeschilderde boom met takken aan beide uiteinden, die de alledaagse, bijna banale fietsenstalling verbindt met de idyllische omgeving aan de andere zijde. De oorlogslading van het werk wordt duidelijk uit de honderden miniatuurtankversperringen die Vee op de boom heeft geplaatst.

Kees Wijker kreeg als locatie een poel in het bos toegewezen, in de omgeving waarvan ooit een huis heeft gestaan dat inmiddels is verdwenen vanwege de vochtigheid. Het water vormt nu een arcadisch tafereel, met wondermooie lichtval en bijzonder gevormde bomen eromheen.

"Het is een heel mooie plek, een verborgen water in plaats van een verborgen laan", zegt Wijker. Hij maakte met draden waaraan stenen hangen een brug over het water. "Het is geen brug van oever naar oever, maar een in de lengterichting. Ik probeer altijd de poëzie van de mechanica te verbeelden. Ook dit kun je beschouwen als een mechanisch werk. De draden kunnen ondanks hun ielheid de last van de stenen dragen, maar je weet wel dat ze zwaar zijn. In gedachten zie je de appel van Newton, als symbool van de zwaartekracht, groeien."

Hoepelrok

Het meest in het oog springt het werk van Marc De Rover, die de bomen langs de laan bij kasteel Westhove inpakte, ze als het ware van een soort hoepelrok van takken heeft voorzien. "Ik wilde de stammen een beetje omhullen, maar op een transparante manier. Elke boom krijgt daarmee zijn eigen territorium, individualiteit, maar tegelijk horen ze ook erg bij elkaar. Eigenlijk zijn het omhelzingen, een liefdesverklaring."

Ook Carlotta Brunetti omhult bomen, maar tussen de bomen hangen ook bolachtige constructies gemaakt van takken en met glasvlies en netten omspannen. Als de zon erop staat, zorgt dat door de reflectie voor een prachtige lichtval. "Ik vang de bomen zoals anderen vissen vangen", zegt de Duitse kunstenaar.

In een van de lange lanen hangen linnen doeken van de Japanner Osamu Seo. Daarop staan afbeeldingen die, wederom, doen denken aan takken. Seo heeft ze gemaakt met een miniem stempeltje, een waar monnikenwerk. "Elke stempel is voor mij een stap. Telkens moet je kiezen of je links of rechts gaat, net zoals een boom zich eindeloos vertakt. Voor mij is het een verbeelding van de eindeloze stroom van het leven."

Een van de mooiste werken is die van Teja van Hoften, die in het rododendronbos een soort tunnel maakte. "In 'verborgen' zit voor mij iets van geheimzinnigheid. Zodra je hier in stapt, ben je in een andere wereld en kom je in een soort lichaam."

Het is de rode draad in Van Hoftens werk, dat de vormen van de voornaamste inwendige bestanddelen van het menselijk lichaam als uitgangspunt heeft. In het bos laat zij bij een watertje enkele rode takken ontspringen, die zich als bloedvaten een weg banen door het natuurgebied en doen vermoeden dat het kloppend hart van De Manteling nabij is.

Rolf Bosboom

Verborgen Lanen, met werk van tien kunstenaars, tot en met 30 oktober dagelijks van zonsopgang tot zonsondergang te bezoeken in De Manteling, tussen Domburg en Oostkapelle, ingang kasteel Westhove.

De route is beschreven in een folder die verkrijgbaar is bij onder meer het Zeeuws Biologisch Museum. Zie ook: www.selazoekwerk.nl/verborgen_lanen.

Copyright Provinciale Zeeuwse Courant